

»Živimo v svetu, ki ga oblikujemo skupaj«

Pénélope Bagieu, Larisa Javernik: NEUSTRAŠNE. SNG Nova Gorica, 5. 11. 2022.

DELITE NA

NATISNI

Foto: Peter Uhan / SNG Nova Gorica

Veliki oder SNG Nova Gorica so v novi predstavi z naslovom *Neustrašne* v režiji **Mateje Kokol**, ki je namenjena predvsem otrokom in mladim, zasedle ženske, ki so zaznamovale zgodovino sprememb patriarhalnih družbenih vzorcev. Ženska je tudi osrednja tema letošnjega repertoarja te gledališke hiše. Posameznice, o katerih govori predstava, so si upale biti drugačne in presegati vloge, ki so jim jih pripisovale ustaljene družbene strukture. Gre za resnične zgodbe, ki jih bomo zaman iskali v zgodovinskih učbenikih – predstava z njih dokončno odpihne prah. Besedilna osnova uprizoritve je priredba serije stripovskih vinjet francoske avtorice **Pénélope Bagieu**, ki v dramaturški obdelavi **Larise Javernik** na odru

zablesti v živih dialogih. Pri odrskih delih z dokumentarističnimi elementi včasih opažam, da je v ospredju dokumentarni vidik, saj izpostavljajo predvsem sosledje zgodovinskih dogodkov in bolj ali manj zapostavijo like kot edinstvene osebnosti, ki zaživijo skozi tekstualne replike. Delo *Neustrašne* se dokumentarnosti loti z druge strani in oblikuje prepričljive osebnosti. Poleg tega gledalcu postreže z očarljivimi pripovedmi, ki preskakujejo od ene protagonistke k drugi in v dinamičnem sosledju vstopajo »in medias res« v nove zgodbe. Besedilo dialoge spretno kombinira z ekstradiegetično pripovedjo in glasbenimi inserti.

Annette Kellerman je kljub slabim obetom o njenem zdravju v otroštvu postala izjemno uspešna plavalka in igralka, ki je zaslovela tudi zato, ker je v času, ko so bile ženske kopalke velike »kot šotor« ter neokretne, prva oblekla oprijet plavalni kostum. Uveljavila je praktične ženske kopalke, ki so se razširile po svetu. Tako kot ona je bila v zgodovini spregledana tudi Giorgina Reid, ki se je borila proti eroziji morja s tehnološko rešitvijo z Japonske, ali pa športnica Cheryl Bridges, ki je blestela v atletiki. Med liki je tudi ameriška zbiralka umetnin Peggy Guggenheim, ki je v času, ko danes znanih imen iz likovnega sveta – kot so Vasilij Kandinski, Georges Braque, Salvador Dalí, Robert Delaunay, Piet Mondrian in Francis Picabia – še nihče ni cenil. Njen moto se je glasil: »Vsak dan kupi eno sliko.« Njena zbirka še danes tvori enega najpomembnejših muzejev evropske in ameriške umetnosti dvajsetega stoletja v Italiji, nahaja se v njenem nekdanjem domu ob beneškem Velikem kanalu. Med protagonistkami sta tudi Temple Grandin, znanstvenica z avtizmom, ki je preučevala vedenje živali, in bradata gostilničarka Clémentine Delait, ki svoje brade ni skrivala, ampak je z njo zaslovela ter upravljala izjemno znano gostišče. Na koncu predstave spoznamo še Agnodiko, antično ginekologinjo, ki je pod krinko, da je moški, delovala v Atenah, ker so ženskam takrat prepovedali opravljati zdravniški poklic. »Kako je mogoče, da ženske kljub veliki razvitosti države še vedno trpijo in umirajo med porodi?« se je spraševala.

Sosledje glasov in likov kar pulzira po odru, prehodi med zgodbami, ki drsijo po zgodovini in preskakujejo čas, so gibki.

Od plavalke do slikarke, znanstvenice in bradate gostilničarke – različni liki dobivajo pred gledalci specifične značajske lastnosti, zaradi njihove številčnosti pa igralci delujejo kot usklajen zbor z odličnimi solisti.

Vse te raznorodne zgodbe imajo skupno točko: gre za različne odgovore na vprašanje, kako so se ženske uprle prevladujočemu družbenemu konsenzu o tem, kaj smejo početi in česa ne, češ da to zanje ni primerno. Znale so uresničiti svoje načrte in kljub preprekam – od bolezni do naravnih nesreč – spreminjale družbena pravila. Tako režiserka kot tudi dramaturginja predstave, ki spadata v generacijo mlajših ustvarjalk za gledališke odre, se ukvarjata z otroško-mladinsko literaturo, kar se odraža tudi v predstavi, ki bo s svojo komunikativnostjo prepričala tudi gledalce iz višjih razredov osnovne in iz srednje šole – nekaj smo jih lahko srečali tudi na sobotni premieri. Format, ki predstavlja življenje pogosto spregledanih žensk, ki so v zgodovini rušile spolne stereotipe, je sicer v zadnjih letih priljubljen v tujini, pojavlja pa se tudi na Slovenskem, npr. z delom **Nike Kovač Pogumne punce**. Delo *Neustrašne* je našlo način, kako to izhodišče prenesti na odrske deske, kjer liki še toliko bolj plastično zaživijo pred publiko. Dramaturška obdelava tega tipa vsebin je zgodbe izvrstno povezala tako, da je izpostavila pogum protagonistk in njihov navdih ter navdušenje nad življenjem in lastnimi možnostmi. Podatke, ki jih gledalec potrebuje za razumevanje okoliščin likov, dialogi navržejo mimogrede in neprisiljeno – dokumentarnost ne prevlada, ampak daje prostor gledališkosti. Kljub ambiciji predstave, da pokaže presežke žensk, pa ne zapade v prikazovanje njihove herojskosti, saj protagonistke srečamo tudi v stanju čustvene občutljivosti, ranljivosti, preprek in truda, ne le na ciljni črti. Poleg teh osrednjih motivno-tematskih dimenzij predstava med drugim odpre tudi tematiko sprejemanja lastnega telesa ne glede na njegovo obliko.

V uprizoritvi nastopijo igralci **Radoš Bolčina, Ana Facchini, Lara Fortuna, Arna Hadžialjević, Helena Peršuh, Dušanka Ristić, Marjuta Slamič** in **Andrej Zalesjak**. Zaradi zahtevnega besedila, ki dinamično preskakuje med govornimi ploskvami, delo zahteva učinkovito kolektivno igro, ki jo igralci odlično izvedejo. Raznolike kostumografske rešitve **Iris Kovačič** podpirajo karakterizacijo posameznega lika in nas vodijo skozi zgodovino. Sosledje glasov in likov kar pulzira po odru, prehodi med zgodbami, ki drsijo po zgodovini in preskakujejo čas, so gibki. Od plavalke do slikarke, znanstvenice in bradate gostilničarke – različni liki dobivajo pred gledalci specifične značajske lastnosti, zaradi njihove številčnosti pa igralci delujejo kot usklajen zbor z odličnimi solisti. K temu vtisu pripomorejo tudi glasbeno-plesni vložki, ki niso pretenciozni in delujejo kot začimba predstave. Izvirna glasba **Aleša Zorca** ob koreografiji **Kaje Lorenci** poskrbi za iskrive prehode med zgodbami in brechtovske

trenutke refleksije. Ironično izviren je daljši song proti koncu predstave, v katerem nastopi bradata gostilničarka Clémentine Delait in ki govori o tem, da je njena brada »nikakor ne skrbi«, hkrati pa na oder »dežujejo« dlačice in brade.

Scenografija **Matica Kašnika** z nekaj minimalističnimi elementi ustvari fluiden in spreminjajoč se prostor, ki nove in nove situacije zgolj nakaže, gledalca pa povabi, da prazna mesta dopolni s svojo domišljijo. Velike lesene kocke na primer dobivajo nove in nove funkcije, enako velja za rdečo nit, ki jo napnejo čez oder in se spremeni iz obešala za perilo v zbirko umetnin, ko z nje visijo slike.

»Živimo v svetu, ki ga oblikujemo skupaj,« se glasi zaključni napis na odru in sklene to sosledje malih zgodb, ki so vendarle pomenile veliko.

Kaja Lorenci, Ana Facchini, Mateja Kokol, Lara Fortuna, Arna Hadžialjević, Iris Kovačič, Aleš Zorc, Radoš Bolčina, Dušanka Ristić, Larisa Javernik, Andrej Zalesjak, Matic Kašnik, Helena Peršuh, Marjuta Slamič